

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับแบบโยนิโสมนสิการ

Comparison of Learning Achievement on Buddhism Principle Study of
Prathomsuksa 6 Students Taught by 4 MAT and Yonisomanasikarn Methods

มาลินี เต๋ยทอง¹, วิลัย ทองแผ้ว², ปราโมทย์ จันทรเรือง³

Malinee Tiathong, Wilai Thongpae, Pramote Chanruang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียน ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT และกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และ 5) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการเรียน ของนักเรียนระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนเก่าสุพรรณนิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จาก 15 โรงเรียนจับสลากได้โรงเรียนวัดโพธิ์ตะควน จำนวน 24 คน แล้วทำการจับสลากอีกครั้งเพื่อแบ่งกลุ่มทดลองจำนวน 2 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT และกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.790 และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน
4. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

³ รองศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

5. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา/ วิธีสอนแบบ 4 MAT/ วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the learning achievement of students before and after being taught by 4 MAT method 2) to compare the learning achievement of students before and after being taught by Yonisomanasikran method 3) to compare the learning achievement of students being taught by 4 MAT and Yonisomanasikran methods 4) to study the learning satisfaction of students which had been taught by 4 MAT and Yonisomanasikran methods and 5) to compare the learning satisfaction of students which had been taught by 4 MAT and Yonisomanasikran methods. The sample drawn using simple random sampling from 15 schools was 24 Prathomsuksa 6 students in the kaosuphannika groups school of watphotakuan School, Bang Pla Ma District, Saraburi Province during the second semester of academic year 2013. And a sample were separated into two groups. Each group consisted of 12 students. Students in the first group were taught by 4 MAT method while the students in second group were taught by Yonisomanasikran method. The research instruments used in this research were 1) the 4 MAT learning plan 2) the Yonisomanasikran learning plan 3) the Buddhism principle study achievement test to a reliability of 0.790 and 4) the questionnaire used for asking the learning satisfaction. Means, standard deviation and t-test dependent were used to analyze the data.

The results from this study were as follow:

1. The learning achievement on a Buddhism principle study of Prathomsuksa 6 students after being taught by 4 MAT method was statistically significantly higher than that before at .05.
2. The learning achievement on a Buddhism principle study of Prathomsuksa 6 students after being taught by Yonisomanasikran method was statistically significantly higher than that before at .05.
3. The learning achievement on a Buddhism principle study of Prathomsuksa 6 students being taught between 4 MAT and Yonisomanasikran methods were undifferentiated.
4. The learning satisfactions on Buddhism principle study of Prathomsuksa 6 students being taught by 4 MAT and Yonisomanasikran methods were generally high.
5. The learning satisfactions on Buddhism principle study of Prathomsuksa 6 students being taught by 4 MAT and Yonisomanasikran methods were undifferentiated.

Key words: Principles of Buddhism/ Teaching by 4 MAT/ Teaching by Yonisomanasikran

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนานับเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อชาติ บ้านเมืองสถาบันหนึ่ง เนื่องจากศาสนาได้หล่อหลอมบุคคล ให้เกิดการพัฒนาเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนา สังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ แต่จากสถานการณ์ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมนานาประการ โดยเฉพาะ ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย อาทิ ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหา แหล่งอบายมุขแหล่งเร่ร่อน การขาดความรับผิดชอบต่อ สังคม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นใน การที่จะต้องช่วยกันเร่งส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับสังคมไทยที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เยาวชน และพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ รับกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมโดยปราศจากภูมิคุ้มกัน ประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมไทยที่นับวันแต่จะ ห่างไกลศาสนา ขาดการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไป ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ละเลยเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงมากขึ้น จาก ข่าวนี้น่าสนใจคือพิมพ์บางเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้น แต่กลับเป็นปัญหาที่สะสมจนเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย และจากการศึกษาวิจัยของสถาบันการศึกษา ผลการ ศึกษาวิจัยทางด้านสังคมพบว่ามีการศึกษาตรงกัน ล้วน เป็นสิ่งยืนยันระบอบอย่างชัดเจนว่าจำเป็นที่จะต้องเร่งส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยทุกภาคส่วนต้องเร่ง ระดมสรรพกำลังสร้างมาตรการรองรับในการปรับเปลี่ยน บริบทสังคมไทยปัจจุบันด้วยหลักธรรมทางศาสนาที่เป็นทุน ทางสังคมที่ดีงามมาแต่อดีตเพื่อยกระดับคุณภาพของคนใน ชาติ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมคนไทยทุกคน อันเป็น เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ (สำนักพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม, 2551, หน้า 1-2)

ลักษณะของคนไทยในโลกยุคใหม่ที่ประเทศชาติ ต้องการ คือ มีความเก่งประกอบด้วยความดี สุขภาพกาย และสุขภาพจิตดีหรือเป็นผู้มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ มีความสามารถใช้กระบวนการ ทั้งกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง ลักษณะคน ไทยข้างต้นจะมีความเป็นจริงได้นั้น ต้องอาศัยการจัด การศึกษาที่ถูกแนวทางและตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่ง ประการหนึ่ง คือการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลง

จากเดิมที่มีครูผู้ใหม่ทีนอกจากเป็นผู้รู้ดีในเนื้อหา มีโลกทัศน์กว้างควรต้องมีกระบวนการค้นคว้าหาความรู้เป็น เครื่องมือสำคัญ (วรรณทิพา รอดแรงคำ, และพิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2545, หน้า 1)

และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎ กระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษา ภาควัฒน พ.ศ. 2545 มาตรา 4 วรรค 1 ได้ระบุว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความ เจริญงอกงามของบุคคลและสังคม จึงกำหนดแนวทาง การศึกษา ในหมวด 4 ในมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 การจัด กระบวนการเรียนรู้ต้อง สอดคล้องกับความสนใจและความ ถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ สามารถ เจริญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ แก้ปัญหา โดยฝึกปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น เกิดการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 2-11)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมี ความรู้ ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะ บังเอิญบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่นมี ความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมี คุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก ว่าด้วยการ อยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความ แตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเอง กับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม สาระ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม มุ่งปลูกฝังแนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรม คำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกัน

อย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนานตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 114)

จากสภาพการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตร สถานศึกษา พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในปีการศึกษา 2554 ทั้งประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.22 และในปีการศึกษา 2555 ทั้งประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.22 ซึ่งมีคะแนน เมื่อเทียบการเกณฑ์การผ่านของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดเกณฑ์เป็นรายบุคคล คือ ร้อยละ 60 และหากเฉลี่ยรวมทั้งประเทศ ก็ควรจะมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไป เมื่อมีคะแนนเฉลี่ยเช่นนี้ ก็ถือว่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ และต้องพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นต่อไป (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555, หน้า 1)

ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเก่าสุพรรณนิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์คิดเป็นร้อยละ 68.25 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดให้ทุกรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1, 2554 หน้า 4) อาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบที่ไม่น่าสนใจ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเพราะขาดสิ่งเร้า ไม่เข้าใจหลักการ ทฤษฎี กระบวนการ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ประกอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างเข้าสู่วัยรุ่น จึงจำเป็นต้องให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะเป็นพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อไปได้อย่างมีความสุข โดยผู้วิจัยสนใจวิธีการสอนแบบ 4 MAT

ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ แม้ว่าผู้เรียนแต่ละคนจะมีความถนัดในการใช้สมองซีกใดซีกหนึ่งต่างกัน แต่ศักยภาพในการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการทำงานของสมองทั้งสองซีกอย่างสอดคล้องประสาน การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สอดคล้องกับการทำงานของสมองทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าถูกท้าทาย ไม่น่าเบื่อ และเรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อเนื่องเป็นเวลานานเป็นการเรียนรู้โดยธรรมชาติส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพของตนเอง รูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องธรรมชาตินี้ย่อมมีพื้นฐานแนวคิดมาจากการรับรู้และการเรียนรู้ของบุคคลที่ต่างกัน ส่งผลต่อแบบในการเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคนที่แตกต่างกันด้วยตามแนวคิดของเบอร์นิส แมคคาร์ธี (Bernice McCarthy) นักการศึกษาที่มองว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้ 4 ลักษณะคือ (Why) ผู้เรียนที่มีจินตนาการเป็นหลัก (what) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการเก็บรายละเอียดเป็นหลัก (How) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสามัญสำนึกหรือประสาทสัมผัส (If) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ (กิตติชัย สุทธาสีโนบล, 2545, หน้า 16) การเรียนรู้ทั้ง 4 ลักษณะก่อให้เกิดการพัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลเหมาะสมกับผู้เรียนในทุกรูปแบบ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีแม้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน (ศักดิ์ชัย นิรันทรทวี และไพเราะ พุ่มม้น, 2543, หน้า 11-12) ภายใต้ความเชื่อที่ว่าศักยภาพผู้เรียนสามารถสร้างเสริมและพัฒนาได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542, หน้า 5) นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้แบบปลูกฝังสติปัญญา (learning Nurtures Intelligence) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าการที่ กำลังเรียนน่าสนใจ (interest) ทำท่าย (encourage) กระตุ้น (stimulation) และสิ่งที่ผู้เรียนนั้นมีโอกาสสำเร็จ (success)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดแนวคิดตามหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาครอบคลุมในเรื่อง การพัฒนาปัญญาและการคิดไว้จำนวนมาก โดยมีทฤษฎีพื้นฐานคือความสุขของมนุษย์เกิดจากการรู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้องทั้งตนเองและผู้อื่น การรู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง คือ การรู้จักคิดเป็น พูดเป็น และทำเป็นมีกระบวนการคิดเป็น เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ผักผ่นได้โดยกระบวนการที่เรียกว่า การศึกษาหรือสิกขา การพัฒนาเรียกว่า การพัฒนาสัมมาทิฐิ ผลที่ได้คือมรรค หรือการ

กระทำที่ดียาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, หน้า 25) ซึ่งคือการเรียนรู้จากการใช้การคิดที่ดำเนินไปตามเหตุผลและผล อย่างเป็นระเบียบตามขั้นตอน แล้วยังเป็นการคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้รู้จักพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่างๆ ให้มีความละเอียดถี่ถ้วน โดยพิจารณาอย่างถูกวิธี มีเหตุ มีผลเป็นความคิดที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ไม่สับสน และเป็นความคิดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์ทั้งต่อตนเองและสังคม เมื่อเผชิญสถานการณ์ สามารถแก้ปัญหาได้ นำไปสู่แนวปฏิบัติที่ถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2547, หน้า 39) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาด้านปัญญา ปัญญาต้องเกิดจากความรู้ ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ตนจึงต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ที่ได้ลงมือกระทำมากที่สุด ผู้เรียนต้องเป็นอิสระในการใช้ความคิด การซักถาม ได้ตอบ สืบเสาะค้นคว้าความจริงต่าง ๆ ให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในตน และต้องให้แสวงหาความรู้โดยอิสระ เป้าหมายความสามารถในการคิดที่ต้องให้เกิดขึ้นในผู้เรียน คือ การคิดไตร่ตรองของผู้เรียน (สมศักดิ์ สีนุระเวช, 2543, หน้า 25) สำหรับการสอนแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการฝึกแก้ปัญหาของผู้เรียนโดยใช้ความสามารถของตนเอง ในการหาข้อมูลแหล่งข้อมูลและวิธีคิดแก้ปัญหาเอง มุ่งเน้นให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งนอกจากจะสร้างกระบวนการคิด การสอนยังเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง กล้าแสดงออก ต้องเน้น ให้คิดดี คิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม จะเห็นว่าการสอนแบบโยนิโสมนสิการ จึงเป็นวิธีสอนที่นิยมใช้กับการสอนสังคมศึกษา (อาภา ถนัดช่วง, 2544, หน้า 24) จากประโยชน์การใช้วิธีสอนแบบ 4MAT กับแบบโยนิโสมนสิการ มีผลงานการวิจัยดังนี้ 1) ปริญญาภรณ์ สายธิตา (2550) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการใช้แผนการสอนแบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนแบบ 4 MAT ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ศิริพร ศรีผึ้ง (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนแบบโพรมัทที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ชัชฎาภรณ์ วิโย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ รายวิชาพระพุทธศาสนาที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) พระมหาไพรา ฐานงโร งามคม (2551) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการเรียนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการและวิธีสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา สูงกว่าที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น และผลการวิจัยที่พบว่าการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับแบบโยนิโสมนสิการ ต่างเป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความสนใจวิธีการสอนแบบ 4 MAT และวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มาจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นประเด็นให้ผู้วิจัยทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโพธิ์ตะคอง โดยการใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT และกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

5. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนเก่าสุพรรณิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จาก 15 โรงเรียนจับสลากได้โรงเรียนวัดโพธิ์ตะคอง จำนวน 24 คน แล้วทำการจับสลากอีกครั้งเพื่อแบ่งกลุ่มทดลองจำนวน 2 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT และกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ

2. เนื้อหาที่ใช้การวิจัย ในครั้งนี้ คือ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตรงกับมาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อยุบรวมกันอย่างสันติสุข ตัวชี้วัดที่ 4, 7, และ 8 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ใน

พระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วย 10 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่อง โอวาท 3 2) เบญจศีล 3) อบายมุข 6 4) อกุศลมูล 3 5) เบญจธรรม 6) กุศลมูล 3 7) พละ 4 8) คารวะ 6 9) การบริหารจัดการเจริญปัญญา และ 10) ทักษะการฝึกการบริหารจัดการเจริญปัญญา

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ใช้เวลาในการทดลองในแต่ละวิธี เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

4. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

4.1 ตัวแปรต้น คือ วิธีสอนจำแนกเป็น 1) วิธีสอนแบบ 4 MAT และ 2) วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ

4.2 ตัวแปรตาม คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ความพึงพอใจต่อการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบ Randomized Control Pretest-Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, หน้า 62) ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนดำเนินการทดลอง และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

1.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย มี 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.790

1.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะของแบบสอบถามเชิงนิมิต ใช้สอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลังเรียนของวิธีสอนทั้งสองแบบ

2. ขั้นตอนดำเนินการทดลอง ในขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโพธิ์ตะคอง จำนวน 24 คน โดยมีขั้นตอนการทดลองดังนี้

2.1 แจ้งให้นักเรียนทราบและทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน เป้าหมายของการเรียน จุดประสงค์ของการเรียนและวิธีการวัดผลประเมินผล การเรียนในครั้งนี้

2.2 ดำเนินการสอบก่อนเรียน (pre - test) กับนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันทั้งสองกลุ่ม

2.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนตามแผนจัดการการเรียนรู้ ทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน และระยะเวลาในการวิจัยเท่ากัน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 10 แผน ใช้เวลาเรียน 10 ชั่วโมง

2.4 เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามที่กำหนดไว้แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (post - test) กับนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสอบถามความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันทั้งสองกลุ่ม

2.5 ตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียน ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดของแต่ละเครื่องมือวิจัย และนำคะแนนที่ได้ของเครื่องมือแต่ละประเภทมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนหลังเรียนกลุ่มที่สอนแบบ 4 MAT โดยใช้สูตร $t - test dependent$ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549, หน้า 307)

3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนหลังเรียนกลุ่มที่สอนแบบโยนีสมนสิการ โดยใช้สูตร $t - test dependent$ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549, หน้า 307)

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่สอนแบบ 4 MAT กับแบบโยนีสมนสิการ โดยใช้ $t - test independent$ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549, หน้า 303)

3.4 วิเคราะห์ผลการศึกษาความพึงพอใจการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4MAT และนักเรียนกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบโยนีสมนสิการ จากการทดสอบค่าเฉลี่ย(mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มาเทียบกับคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102-103)

3.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มที่ใช้วิธีสอน 4 MAT กับกลุ่มที่ใช้วิธีสอนโยนีสมนสิการ โดยใช้สูตร $t - test independent$ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549, หน้า 303)

สรุปผลการวิจัย

จากการทดลองสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนีสมนสิการกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบโยนีสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนีสมนสิการไม่แตกต่างกัน

4. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.61) และกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบโยนีสมนสิการ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.57)

5. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนีสมนสิการ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้รับการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขและได้ผ่านการประเมินคุณภาพ และความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT ที่มีคุณภาพ และมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และวิธีสอนแบบ 4 MAT เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวา มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เริ่มโดยให้ผู้เรียนบูรณาการประสบการณ์เดิม หรือปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนเพื่อให้รู้คุณค่าของสิ่งที่เรียน การสร้างความคิดรวบยอด การลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระเต็มตามศักยภาพและแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้รับจากผู้อื่น เพื่อขยายกรอบความคิดของผู้เรียนให้กว้างไกลออกไป ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ มีการพัฒนาสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาอย่างสมดุล ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติชัย สุรัสวดี (2545, หน้า 185) ที่มีแนวคิดว่าการเรียนควรได้รับการพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อม ๆ กัน และในสมองแต่ละซีกได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดการผสมผสานซึ่งทำให้ได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสมบูรณ์แบบ ซึ่งวิธีการสอน 4 MAT เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดทักษะในการปฏิบัติสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ จอห์น ดิวอี้ (สาลิรักสุทธิ, 2544, หน้า 5) ที่กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจ

ความสามารถในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากผู้เรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งการเรียนที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิด สามารถเข้าใจการเรียนได้ดี ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นไปด้วย และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปริญญภรณ์ สายธิดา (2550, หน้า 73-74) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการใช้แผนการสอนแบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนแบบ 4 MAT ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก็เพราะวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการนั้นครูผู้สอนได้จัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้สวมตนด้น ไหว้พระ ทำสมาธิก่อนเรียน และได้ฝึกฝนวิธีคิดโดยแยกกาย โดยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักเรียนและครูผู้สอน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง จนนักเรียนสามารถให้คำตอบถึงการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร อมรวิวัฒน์ (2530, หน้า 80) ที่กล่าวว่าโยนิโสมนสิการ คือ การรู้จักคิดโดยแยกกาย การคิดอย่างมีระบบ คิดถูกต้อง และใช้สติปัญญาศึกษา เป็นลักษณะความคิดที่เป็นการศึกษา โดยใช้สติปัญญาไว้ให้รู้ตัวอยู่เสมอ สติจะทำให้เกิดความคิดเป็นเหตุเป็นผลได้ นั่นคือการใช้ปัญญา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุคลศรีอ่อน (2552, หน้า 151) เรื่อง การทดลองสอนตามรูปแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อบายมุข 6 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิด

อย่างมีวิจารณ์ญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อบายมุข 6 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวลน้อย แสนกล้า (2552, หน้า 120-121) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการสอนแบบ 4 MAT เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพและเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องมีความชัดเจน ซึ่งมีลำดับการเรียนรู้โดยเริ่มจากผู้เรียนบูรณาการประสบการณ์เดิม การสร้างความคิดรวบยอด การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ได้กับเพื่อนๆ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าว จึงส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เกิดความสุขในการเรียนที่ได้รับประสบการณ์ตรง จึงมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติคม คาวิรัตน์ (2543, หน้า 31- 34) ที่กล่าวว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT iva เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข โดยลำดับขั้นตอน

การเรียนรู้ที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวตามวัฏจักรการเรียนรู้ที่เลียนแบบสมองของมนุษย์ สามารถทำให้ผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Learning Style) มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วผู้เรียนและผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันได้ เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มีสื่อที่ทันสมัยและมีการประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้คือ ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ไผท สิทธิสุนทร (2543, หน้า 27) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ แบบ 4 MAT เป็นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและคำนึงถึงการทำงานของระบบสมอง เป็นวิธีที่ดำเนินไปตามธรรมชาติ โดยที่ครูไม่จำเป็นต้องมีความชำนาญพิเศษแต่อย่างใดแต่สามารถทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เต็มตามศักยภาพของผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องไม่จำจบ และส่วนนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ นั้นได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีที่สามารถฝึกฝนนักเรียนให้รู้จักคิดจนเกิดความรู้แจ้ง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัดบรรยากาศให้นักเรียนเกิดศรัทธาต่อตัวครูและสิ่งที่จะเรียน กิจกรรมฝึกให้เกิดการค้นพบจากแหล่งเรียนรู้ ครู บัตรีเนื้อหาข้อมูลข่าวสารสิ่งเหล่านี้จัดเป็นโปรดโซมสะ จนเกิดโยนิโสมนสิการขึ้นภายในตัวผู้เรียน มีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำจนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการวัดประเมินผลเมื่อจบบทเรียน ดังนั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT และกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพะเยาว์ ชาตินันท์ (2551, 99-100) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มที่จัดการ

เรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ไม่แตกต่างกัน

4. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และนักเรียนกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะวิธีสอนแบบ 4 MAT เป็นวิธีการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีอิสระในการเรียน และทุกคนได้เรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้ง 8 ขั้นตอน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะคอยแนะนำ แก้ไข การปฏิบัติ กิจกรรมมีทั้งที่เป็นรายบุคคลตามความสนใจและความถนัดของตน และการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวเองเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม สามารถปรึกษาวางแผนร่วมกันและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้ปฏิบัติงานในระบบกลุ่ม และรู้จักรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นเหตุที่ทำให้ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา กิตติโชนัน (2553, หน้า 124) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาพร พลไชย (2553, หน้า 80-81) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT อยู่ในระดับมาก และส่วนวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542, หน้า 13) กล่าวว่า เป็นการสอนที่สร้างศรัทธาให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนและมีการรวบรวมข้อมูลก่อนจึงนำไปสู่ขั้นตอนการฝึกคิดเป็นรายบุคคลและนำความรู้ที่ได้มา

ร่วมกันอภิปรายและคิดตัดสินใจร่วมกันโดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรในการทำกิจกรรมและวัดและประเมินผลด้วยกิจกรรมและแบบฝึกหัด การคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงเป็นผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาประทีป เกสรอินทร์ (2550, หน้า 120-121) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา อยู่ในระดับดีมาก

5. ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะวิธีการสอนทั้งสองแบบสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียนรู้ได้ดีจึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการสอนทั้ง 2 แบบ ก็ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งนักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนของวิธีสอนแบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ดังนั้นจึงทำให้ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้วิธีสอน แบบ 4 MAT กับวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระสุริยัน ธรรมวิเศษ (2549, หน้า 76) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อริยวัฑฒ 5 โดยการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และการสอนแบบหมวกหกใบ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบหมวกหกใบและนักเรียนที่เรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจรวมอยู่ในระดับมากและมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมาก โดยวิธีการสอนแบบ 4 MAT และแบบโยนิโสมนสิการ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนสามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี ไปพัฒนาการเรียนการสอนได้ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ครูผู้สอนควรดำเนินการต่อไปนี้

1) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ซึ่งต้องใช้เวลาในการสอนมากกว่าปกติ เพราะฉะนั้นผู้สอนต้องพยายามควบคุมเวลาและยืดหยุ่นกิจกรรมตามความเหมาะสมให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอน และควรมีการเตรียมความพร้อมในการสอนเป็นอย่างดี

2) ในขั้นตอนที่ 1 – 4 ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด และขั้นที่ 4 พัฒนาความคิดด้วยข้อมูล (ผู้สอนจะมีบทบาทมาก) และขั้นตอนที่ 5 – 8 ได้แก่ ขั้นที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด ขั้นที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัดและความสนใจ ขั้นที่ 7 วิเคราะห์และนำเสนอประยุกต์ใช้ และขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ผู้เรียนจะมีบทบาท) ดังนั้นผู้สอนควรมีเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน มิฉะนั้นจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมและสร้างผลงานได้ยาก

3) ในขั้นตอนที่มีการนำเสนอผลงานผู้สอนต้องฝึกทักษะในเรื่องการพูดและมารยาทในการฟังให้กับผู้เรียน เพราะการนำเสนอผลงานได้ดีจะต้องกล้าแสดงออกและผู้สอนควรฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มโดย

เน้นความสามัคคีและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ครูผู้สอนควรดำเนินการต่อไปนี้

1) ครูเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน โดยการสร้างศรัทธาให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้

2) ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดี ต้องศึกษารายละเอียด วิธีการสอนทั้งการจัดเตรียมสื่อการสอนการให้โอกาสและเวลากับนักเรียนในการปรับตัวให้คุ้นเคยกับวิธีการเรียนแบบนี้ด้วย

3) ครูผู้สอนควรแนะนำชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนให้นักเรียนเข้าใจอย่างทั่วถึง เพื่อให้การจัดกิจกรรมดำเนินด้วยความเข้าใจและมีประสิทธิภาพ

4) ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่จะฝึกให้นักเรียนใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกในการคิดวิเคราะห์แยกแยะปัญหาอภิปรายคิดหาเหตุผลถึงข้อดีข้อเสีย แนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องในการเลือกตัดสินใจ โดยการให้กำลังใจ เลือกใช้คำถามที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียนให้โอกาสนักเรียนได้ใช้เวลาคิด ไม่ด่วนเฉลยคำตอบ

5) ครูควรให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเมื่อจบบทเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบ 4 MAT และวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนให้แก่แก่นักเรียนทุกกลุ่มสาระและทุกชั้น

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา ความคงทนต่อการเรียน พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสารานุกรม.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กิตติคม คาวีรัตน์. (2543, มกราคม). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT. วารสารวิชาการ, 3(10), 31- 34.
- กิตติชัย สุทธาสีโนบล. (2545). การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชัยภูมกรณ วิโย. (2551). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ รายวิชา พระพุทธศาสนาที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นวลน้อย แสงกล้า. (2552). ผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาพร พลไชย. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญาภรณ์ สายธิดา. (2550). ผลการใช้แผนการสอนแบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ไพฑูริ ลิทธิสุนทร. (2543, มีนาคม). สำนักการเรียนรู้ : การเรียนรู้แบบ 4 MAT. วารสารสานปฏิรูป, 6(8), 20-23.
- เพียว ชาตินันท์. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการและการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2547). วิถีคิดตามหลักพุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พระมหาประทีป เกษอินทร์. (2550). ผลการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาไพเราะ ฐานนุกโร งามคม. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการเรียนสาระการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ และวิธีสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พระสุริยัน ธรรมวิเศษ. (2549). การเปรียบเทียบผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อริยวัฑฒ 5 โดยการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และการสอนแบบหมวกหกใบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- พิจิต ฤทธิ์จรรณ (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แฮ้าสออฟ เคอร์มิสท์.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545, กรกฎาคม). ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วิทยาศาสตร์สาขาสังคมศาสตร์*, 23(2), 104-117.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). *พลังการเรียนรู้ : ในกระบวนการทัศน์ใหม่*. นนทบุรี: เอสอาร์ พรินติ้ง.
- ศักดิ์ชัย นิธิภูวดี และไพเราะ พุ่มม้น. (2543). *วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรินติ้ง.
- ศิริพร ศรีผึ้ง. (2552). *ผลการสอนแบบโปรแกรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2543, มกราคม). กระบวนการในการจัดการเรียนการสอน. *ข้าราชการครู*, 19(2), 25-34.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. (2554). *รายงานผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนแก่งสุพรรณนิการ์*. สุพรรณบุรี: ผู้แต่ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2555). *สรุปค่าสถิติพื้นฐานคะแนนสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2554, และ 2555*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2551). *รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ลำลี รั กสุทธิ. (2544). *ทางก้าวหน้าสู่ครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาการศึกษา.
- สุכל ศรีอ่อน. (2552). *การทดลองสอนตามรูปแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง อบายมุข 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุพัตรา กิตติโฆชน. (2553). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนม อมรวิวัฒน์. (2530). *การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนม อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาภา ถนัดช่วง. (2544, สิงหาคม). การพัฒนากระบวนการคิดกับบุคลิกภาพทางอารมณ์. *วารสารวิชาการ*, 3(8), 24-29.